

og saa godt, som det efter Tidssomstændighederne kunde være, og at det i mange Henseender har været døgnligt i en Tid, da Befolkningen endnu ikke var naaet til det Standpunkt, at den selv kunde overtage Tilsynet. Man ser altsaa, at jeg stod paa det Standpunkt den Dag, at jeg vilde have det præstelige Tilsyn bort, men gaar nu Lovforlaget i mindste Maade i denne Retning? Nei, ikke i mindste Maade. Altsaa ogsaa den Dag, saa jeg det Samme, som jeg ser i Dag. Der var ganske vist — og jeg ser ikke, at den ærede Minister skulde kunne have Ret til at afvise mig derfor — en Mulighed for, at jeg i Mellemtiden kunde have skiftet Standpunkt; det var tilgængeligt, om jeg havde gjort det, men jeg har det ikke, thi mit Standpunkt i Skoleloven er meget ældre end den høit-agtede Ministers Tale. Men hans Lovforslag gaar netop ikke i denne Retning, det gaar ud paa at beholde det præstelige Tilsyn, og hvad det angaar, at den dogmatiske Del af Religionsundervisningen skulde falde udenfor Skolen, da have vi hverken i Lovforlaget eller i den administrative Del Noget, der gik i den Retning. Endelig var der et andet Punkt, hvori jeg ogsaa den Gang imødegik den ærede Minister, og det var, for saa vidt han sagde, at han vilde lade Børneantallet blive staaende, som det var. Jeg beklagede det, som det kan ses af Tidenden, og jeg vil gjerne bede det Mange følge det Naad, den ærede Minister gav, nemlig at gennemlese, hvad jeg den Dag sagde, thi saa vil man se, hvorledes den ærede Minister imødegik nogle af sine Modstandere. Jeg beklagede den Dag, at han vilde lade Børneantallet staa uforandret, idet jeg sagde, at det netop var det, der trykkede os mest, at vi skulde have Børnene paa forskjellige Standpunkter. Men den ærede Minister har ikke engang holdt sine egne Ord den Gang; han har ikke ladet Antallet staa uforandret, han har tilstedet, at Børnene maa undervises indtil et Antal af 60; og jeg har som praktisk Skolemand, — og jeg tror, at jeg kan gjøre det med Rette, — hovedet, at er det allerede vanskeligt at undervise 60 Børn, der staa paa samme Standpunkt, saa er det umuligt, saa er det aandsfløvende at undervise 60 Børn, der staa paa forskjelligt Standpunkt; det er Theori alene, naar man mener, at dette kan lade sig gjøre, og det er dog hovedsagelig ad den Vej, at den ærede Minister vil vækfatte Hverdagsundervisningen. Den høitærede Minister har ganske vist ladet mange Ting falde, saavidt jeg har opfattet ham. Udvidelsen af den skolepligtige Alder, Fortættelseskolerne, Bestemmelserne om Kaldsretten, disse sidste dog ikke i den Retning, at man skulde ville give Beboerne en mere udvidet Valgret. Han har ladet saa Meget falde, at jeg virkelig ikke ser, hvad der bliver tilbage, naar undtages det Altsnit, hvori han ordner Hverdagsundervisningen, men denne Ordning er i mine Dine høit

forkastelig. Ja, saa er der en Ting til, som vedkommer Byerne. Han har ikke videre bevært, hvad jeg berørte igaar og ogsaa den 25de Januar 1872, at der skulde tages Hensyn til, hvad Kjøbstadskommisjonen fremkom med. Jeg gjentager atter og atter, for at det skal blive sagt i Byerne, at det er Demokratiet, der vil vinde, en fri og lige Afgang til Undervisning, og at det derimod er fra den modsatte Side, at man er fremkommet med Forslag om at bibeholde en Betalingskole, som man kalder det, men som egentlig er en kommunal Skole, og trods det, at den næstforegaaende Taler talte om, at der bliver gjort for lidt for de Ulemidlede, har han dog ikke Noget imod at lade denne Ulighed, denne Udfølelse mellem fattig og Rig bestaa. Den protesterede jeg ogsaa imod den 25de Januar 1872, og jeg troede virkelig den Dag, at have den høitærede Minister med mig. Jeg skal blot oplæse nogle faa Linier, hvorefter det vil ses, at det nok snarere er den ærede Minister, der har skiftet Standpunkt i Noget, men ikke i saa Lidt, som han selv har indvundet; her er et Punkt til, hvorefter dette gjælder, nemlig med Hensyn til Kjøbstæderne. Det findes i Folketings-tidenden for forrige Samling Spalte 4119, det er blot et Par Linier, som jeg med den ærede Formands Tilladelse skal oplæse. Den høitærede Minister udtalte sig saaledes: „Jeg tror, at det med Hensyn til Kjøbstæderne er en Hovedtanke, der bør fastholdes, at der skal være Friksler, hvor Børnene kunne møde en frugtbarere og fylldigere Undervisning, og at den Udvidelse, der hidtil har fundet Sted igennem, hvad man kalder Real- eller Betalingskoler“ — altsaa de samme Skoler, som jeg har omtalt — „som sagt maa overlades til Forældrenes private Forsorg.“ Men spørger jeg, gjøres der nu mindste Forsøg paa at indføre dette, og ifjor, da et Mindretal i Finantsudvalget netop støttende sig til, hvad Ministeren saaledes havde udtalt, vilde have, at han i Hjørring skulde have den kommunale Betalingskole, for at man kunde understøtte den private Realskole gennem Drettelsen af Fripladser for fattiges Børn, reiste den høitærede Minister en haardnakket Opposition derimod. I dette Stykke staa den ærede Minister paa det samme Standpunkt, han vil fremdeles bibeholde Forskellen i Byerne mellem Proletariatklassen, mellem den usle fattigskole og en anden Skole; han gjør ikke det Mindste for at faae den ophævet. Selv dette vilde være for mig tilstrækkeligt til ikke at kunne være med til at hjælpe til, at det saadant Lovforslag gaar videre. —

Ministerens for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Det er ganske vist ikke meget behageligt for mig at indlade mig i Diskussion med det ærede Medlem, der nu satte sig, og jeg gjør det derfor ogsaa saa lidt som muligt.